

DEBRECZEN.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI HIRLAP.

A debreczeni, hajdu-böszörményi és székelyhid-körületi „függetlenségi párt” közlönye.

Megjelen hetenkint ötször: hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és szombaton.

Hirdetési díj:

Öt-hatásos példányért 1 kr. Nagyobb terjedelmű, mint az előző... Bélyegdíj: minden beütésért külön 80 kr.

Előfizetési árak:

Helyben és postán küldve: Egy évre 10 frt — kr. 1/2, évre 2 frt 50 kr. Fél évre 5 —. Egyes szám 10. Előfizetési pénz a minden közzététel... Előfizethető helyben: Telegráf K. Lajos könyvkereskedésében...

A „Debreczen”-re augusztus-hóra előfizetést nyitunk 1 frtjával.

Előfizethető három hónapra — 2 frt. 50 krjával, augusztus-decemberre: 4 frt. 20 krjával.

Lapunk programja ismeretes. Szilárd elhatározással s bátor kitartással haladunk a kitűzött irányban. Tisztelettel kérjük fel lapunk barátait ennek terjesztésére s előfizetők gyűjtésére.

Hirdetéseket a lehető legutányosabb áron közlünk. Az előfizetési pénzeket kérjük mielőbb beküldetni.

Debreczen, 1875. júl. 31.

Tiszai Dániel Szatmári Károly főmunkatárs. felelős szerkesztő s kiadó tulajdonos.

A nemzeti önállóság és függetlenség szent eszméje hős halálán elvérzett bajnokainak mohosult sírjánál állunk meg ismét e napon.

Huszonhat év előtt, mint féltistenek álltak a csatásokon a kiknek hamvaihoz most elzarándokolunk — a debreczeni honvédsírokhöz.

Nem az apó pártusák által felzavart tömeg volt az, hanem a honszerlem legnemesebb tüzetől lelkesített vitéz hadsereg, melynek csak ez volt a jelszava: „Főre! A haza minden előtt!”

Képeletünkben feltűntek ismét a hősek dicső alakjai. Biborban született ur és koldus egyenlő hősi elszántsággal küzdtek akkor az önálló, független Magyarországért.

Az oroszok 80,000 főnyi zsoldos sereget állítottak fel Debreczen alatt, s a magyar sereg alig állt 7500 férfiból. De bátran mondhatjuk rájuk: „mind hősök ők, mind férfiak, mind hű és hazafi!”

Látni véljük a hős Nagy Sándor alakját, midőn az ellenség megrögzöttségének hírére vágatott ki a harcmezőre. Tudta jól erejének csekély voltát az edzett hadsereggel szemben, de perzsig sem képedett a megütözésen. Teljesíté hönfui kötelességét.

A világi szomorú hős, Görgei V. Pércsen kártyázott ez időben, s bár ismerte a debreczeni helyzetet, de azért nem sietett ide.

Magára hagyatva küzdött meg tehát a hatalmas ellenféllel a 7500 főnyi magyar sereg.

S a sors úgy akarta, hogy vitézeinknek a harcmezőn — buknai kellett. Honvédeink érdemeiből azonban, ez nem von le semmit. A küzdők érdemét soha sem lehet a siker nagyságából megítélni.

Még élő tanuk vannak arra, mily vitézül állottak meg a veszély közepette most már lent nyugvó hőseink. Keresték a halált, mert azt hitték, hogy az által az önálló, független Magyarországnak adnak életet.

Nekünk, kik a dicső honvédek szellemének és eszméinek örökösei vagyunk magunkat, legkedvesebb kötelességünk, hogy megemlékezzünk azokról, a kik életüket és vérüket áldozták fel imádott hazánkért.

Boruljunk le a hönfui kegyelet legmélyebb érzésével sírhalmaikon, mert hiszen az a nemzet, mely hőseinek emlékét nem tiszteli, önmaga felett mondja ki a halálos ítéletet.

Öszinte sajnálattal emlékezünk meg, valahányszor honvédeinknek emléktáblát szentelünk, azon mulasztásról, melylyel a nemzet törvényhozó testülete a névtelen féltistenek iránt viseltetett, midőn nemcsak nem váltta be a törvényes kormány által a honvédeknek adott szót, hanem késett azok iránt mindedig az erkölcsi elismerés megadásával is.

De megadta azt a nemzeti közérzet, mely az ilyenekben hivatott bír.

Jól tudjuk mi, elvérzett hős fiak! hogy vitéz tetteikben az önzésnek legparányibb árnyéka sincs. Hisz nemes önfeláldozatoknak egyetlen rugója a szégyen, megtámadott haza iránt égő szerelem volt.

Megtalálhatók jutalmokat már a tisztá — öntudatban.

Nektek szent meggyőződés volt az, hogy „a ki fél a haláltól, az elveszti az életet.”

Imádkozva borulunk le sírhalmaitok felett, hazánk szabadságának s függetlenségének hős védői! — imádkozva a magyarok istenéhez, hogy eszméitek diadalját mielőbb ünnepeljék meg hamvaitok felett, — imádkozva, hogy küzdelmeitekért utódaitok élvezzék a szabad, független Magyarország áldásait.

Mi pedig ismételve fogadjuk, megszentelt poraitokon állva, hogy vitézségetek bátorító példaként áll előttünk s utódok csepp vértünkig küzdünk azon szent eszmékért, melyek a szabadságharc vitézeit lelkesítik.

Elveitek megőrzése által adózzunk mi emlékeiteknek!

Nyugodjatok békével a sir csendes ölében!

A debreczeni függetlenségi párt központi bizottsága tegnap értekezletet tartott. Előnk: Gálóczy Gusztáv megnyitván a társaságot, élénk színekkel festé a buzgalmat, melyet a párt általában kifejtett, hisz, hogy igaz ügyünk előbb-utóbb diadalt arat. Majd a párt dolgoiban tanusított buzgó működéséről Gálóczy Gusztáv előlként s Csécsy Somának elismerés szavaztatott. Aztán a lapunkban már említett alföldi függetlenségi párt alakítása körül nézetek beszéltek meg. Eredmény az, hogy a párt elnöke megbízott, mikép a vidékről elbáráltaink közül aug. 15-re vásárosnapjára nehányat meghívjon. Ezzel kapcsolatban felelőitjük, hogy a somogyi függetlenségi párt szintén tegnap tartott értekezletet nagyobb párt alakítása céljából. A gyűlés

A „DEBRECZEN” tárczája.

A KIKRŐL MÁR NEM AKARNAK SZÓLNI. — 1875. aug. 2. —

Néma sírok csendes éjszakája Régi fényű hősök lezárja, És fölöttük a muló időnek Évhalmi mindig egyre nőnek; Míg naponta szélesből a távol, Mely elrejté tetteik a világtól: Hönfű elvők árán új vezérek A párt ellentáborába térnek.

Volt idő, hogy a honvéd nevére Lelkesült a hon, s nagyot remélt; Kész volt a hős vér, sebek s halálra, Csak viruljon szép magyar hazája. Szólt az ágyú, a csaták harangja, Vértanúit gyászolón siratva; Vértanui a nemzet-nagyságnak Emlekezést alkotóban állnak!

Tiszta lón a nemzet láthatára, Ellensége köd gyánánt elszáll. Vihar múltán kéklőbb még az ég is, Úde léget hagy hátra a jég is.

És a nemzet szót adott a hangnak, Mely szívében század óta hallgat: Szót adott, és lett önálló büszke, Az életjel érmét melre tűzte.

Dicsősegről zengett már az ének, Elleneink törve rettegének, Ünneplőn a magyar hazának Hős honvédeknek koszorúva álltak. Függetlenség! drága élő eszme, Milliók lelkesíté tette. S most tagadják, a mi akkor éle, Arny borul a hősek érdemére.

Hire járt, hogy észak óriása Küldi sergét végső elnyomásra, Nem hívók a győzelem hevében, Hogy orgyilkos támadás is érjen, Vad ellenség, vad bosszú dübölve Nemzettestünk szíverébe térdel: Áruolink kárörvendő jönek: Nyugdíj kell a muszakavetőknek!

Oh e nap volt, most 26 éve, Honvédekben a dicső halála; Ugy rohantak a sötét halálba, Mint ha rájuk vig mennyező várna. Szent szabadság, népek földi kincse, Rut erőszak rád mely álmot hinte, Kik éretted oly dicsően haltak, Róluk a nyílt elismerés hallgat!

ott ma tartott meg. Jelen volt Madarász József képviselő is.

A tapolcai választókörletben pártunk részéről Verhovay Gyula lépett fel követjelöltül. Ellenfelei: Kerkapoly Károly kormánypárti és gr. Apponyi Albert liberális; az alapszög az utóbbi pártolja, a püspök Kerkapoly mellett korteskedik. Verhovait a választók zöme pártolja.

A kormányelnök Bécsbe ment, hogy az állami költségvetés végeredményéről jelentést tegyen. Valószínűleg, most előkészíti leendő lakát is.

20 törvényszék felosztása van tervben. Ezt már biztosnak vehetjük. Ezek közül a h.-böszörményi törvényszék sem fog kimaradni.

A magyar műveltség-történet köréből.

Irtta Fehér Péter.

„Teremtünk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra.” „Legyeket tökéletesek, mint a ti menyeyi atyátok tökéletes.”

E két szentírás hely tartalmazza az ember sorsát, nemes hivatását és nehéz küzdelmeit. Szerencse, hogy az ó-zsvetési isten és az új-zsvetési megváltó szől így a gyarlónak és tökéletlennek született emberről és emberhez, mert különben — tudván a született ember gyarlóságát, gyöngységét, tudatlanságát, eredetbűnét — a rossz hajlamokat — gunyolónak, kétségbeesítőnek kellene vennünk ama szent ígért, a melyek pedig igazságos, az ember néhez, de nemes hivatását tartalmazza. Az ember: észlely, okos állat — és így a folytonos tökéletesítés ösvényén kell haladnia, lelki szemeit teremtőtjének képére és tökéleteségére irányozván teljes életében nemzedékről nemzedékre. Midőn az ember ezen isteni hivatását teljesíteni törekszik: saját művelődését munkálja, egyéni, nemzeti és emberiségi tekintetben az ember hasznára és isten dicsőségére; e nemes munkalat eredménye: az emberi műveltség, vagy — mert itt megállapodás, teljes célravezetés nincs — emberi művelődés fejlődése, mit ha az ősember, — vagy — ha úgy tetszik — Ádám történetétől kezdve az egyes műveltség-történet fölvezetést indíja, — chinai, egyiptomi, heber, persai, görög, római és keresztény sat. műveltségi állapotok korszakain átvezetünk: elől az emberiségi művelődési története, a mint ez az emberi műveltség egyes ágazatait, irányzatait, minők: a földművelés, ipar, forgalom vagy kereskedelem, művészet, vallás-erkölcs és tudomány — a fejlődési mozzanatok és eredmények szerint, rendszerben és időrendben tárgyalja.

Az én feladatom ezúttal nem az emberi műveltség történetének vizsgálása levén: az itt előre bocsátott gondolatok után áttérek tárgyamhoz, a mi nem egyéb, mint rövid elmefuttatás a magyar nemzet műveltség-történetére fellett.

„Minő vakmerőség magyar műveltségről, sőt épen magyar műveltség-történetéről beszélni, hiszen magyar nemzeti műveltség vagy épen nincs, vagy a mi van: egy pár évtized óta született és a mi civilizáló jószágunkból származott”, mondhatná, sőt mondja is valamely „köcsögös Kulturtráger”, jól magyarul „hivatali műveltségterjesztő”, vagy még jobban mondva „műveltségkergető”, és mondják a minket megsemmisíteni akaró nemzetek. Hagyjuk az elfogult hülek javithatlan hadát, nekik hiába felelünk, hogy a magyar nemzeti műveltség nem tegnapról van keletve, s hogy a mi nemzeti műveltségünk s némi ékiratok tudós nagyarázónak részrehajlatlan tanúsága) szerint Kr.

Egy külföldi „Ausland” című folyóirat írja, hogy „Dél-Mezopotániában és Babylon romjai közt német és angol történetbuvárok több kélapot ékirásu felirattal asattak ki, a melyek szemi nyelvekkel nem voltak megérthetők. Vegre turáni vagy ural-altái nyelvek segítségével célt értek, és I. Sargon, assyri király idejéből eredő ékirásban — 1900 évvel Kr. előtt — több írlapon 16 tiszta magyar, 9 finn, 6 török és több osztály szót találtak; külföldi tudósok véleménye szerint a turáni nyelvek törzse: a magyar nyelv volt; a magyar nyelv első történeti megjelenése Kr. előtti 1900 évre eszik a sat. sat.

Azon főszerzők, a kik Almost szabad akaratral uroluk választották: sem maguk, sem fiaik a a vezér tanácsából és az országlásban való részvételből soha ki ne rekesztessenek.”

Rengett a föld Paskewich hadától, Halk nyugós kelt a tiprott hazából, Hős honvédink bátor harc-rivalma Mutatta, hogy nem vagyunk még halva. Ők elestek, kik a hont szerették, Szívünk ciprus-lombja által fedték, Áruással gyilkoló dőfések Becstelenné tenni el nem késtek.

Kikről annyit hős ének zengett, Légyen áldott a hant, mely pihentet! Bár feledjen a világ hatalma, Hős emléktek nem kopik meg rajta. El a nép, hogy örök honszerelme Hamvatokra dicsőfényt lehelje, Nagy nevetek a történelemnek Údv-ölében díszesen jelen mag!

A LÉGYŐTT.

Tollrajz. — Irtta: Turgenfew Iván.

II-ik közlemény. Kiváncsian tekintetem reá rejtekhelyemből, s meg kell vallanom, hogy e férfi nem

e. 1900 évre már biztosan visszavihető, — s hogy európai létezésünk sürű harcrai, életünk tőré vézei és viszontagságai daczára, a magunk egyenletlenségei és hibái mellett is, nemzeti művelődésünk fejlődése elég gyors és tisztelre méltó. Valamely nemzet műveltségi fokozatának legvibebb tükre: ama nemzet politikai története, nyelve és irlama. Am tanulmányozás kiváthatlan és kijózaníthatatlan elleneink országunk történetét, nyelvünket és irlamunkat és aztán ítélnék rólunk elfogulatlanul. Isten és mi tudjuk, hogy az emberiségnek, a kereszténységnek, különösen a művelt és nagy német nemzetnek nagy szolgálatokat tettünk a Tisza-Duna téren lett letelepedésünkkel, a tatár és törökvezérek és rohamok felfogásával és elhárításával, a politikai és vallási szabad eszmék elfogadásával és hű ápolásával. Európa modern államai, Angolország kivételével, a szabadságot még áhitani sem merték, midőn az Árpád alatt egy nemzeti egyesült magyar törzsek az etelközi vérszerződvény harmadik pontjában**) letették szabad alkotmányunk biztos alapjait, melyek ellenében a zivatáros százdok nemzetirto és magyargyűlölő viharai e mai napig haszatlanul dühözködtek; az angol alkotmány hatalmasab, világraszólóbb, szerencsésebb ugyan a magyarénál, de csak 60 évvel idősebb. Nyelvünk, eredetére, szókincsére, belső rendszerére és dus irláyára nézve ma már — hála Istennek — oly nemzeti kinézet képez, a minővel e föld kerekén nem sok boldogabb nemzet dicselkedhet.

Nyelvünk első rendű emléke az I. vagy Szent István idejéből származó és a 12-ik század végén másolt ugynevezett „Halotti beszéd és Könyörgés” anyagban és alakban oly kifejezett nyelvről tesz bizonyosságot, hogy egy cseppet sem csudalkozhatunk, ha ama nyelv tulajdonosai a csekély időt ért pannon, dák, görög, hun, gepida, avar és egyéb államok romjain 550-ben innen-onnan 1000 éves életű államot bírtak alapítani. Talán nem merész ily eredményt szemben ama feltevés, hogy a magyar ösök a Volgán túl levő őshazában állandó telepeleket bírtak és csak a hosszú és tartós költözökés kényszerű helyzete sülyeszté őket ismét nomádépé, migem a Kárpátoktól öleit földön, „Merre zúgnak hajbai Tiszának, Dunának, Árpád hős magzatai” új államot alkotának: mai Magyarországnak!

(Folyt. köv.)

„Önálló magyar bank.”

„Rég várt „sült galamb.” De bizony nem repült az soha a számba.

Most Széll Kálmán már megkísérelé a dolgoban mozozni. De mindjárt kiindulási pontjátéves, mert ő azért látta jónak ez ügyben valamit tenni, mivel az osztrák bank szabadsádalma nem sokára lejár.

De vajon mit oda szabadalom az? Nemzetünk törvényhozó testülete e szabadalomról mit sem tud.

Nóde a jó akaratot valóban méltányolnunk kell. Csak az a kár, hogy a pénzügyér tervén érzik a — közönségyes szaga.

Terve az, hogy az osztrák bank a saját alapjából harmincz millió összeget kihalván, azt a magyar bank érczalapjával engedje át. A felállítandó bank a már fenálló osztrák nemzeti banktól független legyen, hogy azonban végképen elszakadhas be ne álljon, oly módon szerveztessék az intézmény, hogy két önálló, tehát egymásnak semminemű beszámolással nem tartozó igazgatóság által vezéreltetnek s csak

met és angol történetbuvárok több kélapot ékirásu felirattal asattak ki, a melyek szemi nyelvekkel nem voltak megérthetők. Vegre turáni vagy ural-altái nyelvek segítségével célt értek, és I. Sargon, assyri király idejéből eredő ékirásban — 1900 évvel Kr. előtt — több írlapon 16 tiszta magyar, 9 finn, 6 török és több osztály szót találtak; külföldi tudósok véleménye szerint a turáni nyelvek törzse: a magyar nyelv volt; a magyar nyelv első történeti megjelenése Kr. előtti 1900 évre eszik a sat. sat.

Azon főszerzők, a kik Almost szabad akaratral uroluk választották: sem maguk, sem fiaik a a vezér tanácsából és az országlásban való részvételből soha ki ne rekesztessenek.”

tett kellemes benyomást reám. Kinézése után itélve, komorokja lehetett egy gazdag fiatal földbirtokosnak a környékéből. Ruházata jó izlésszerű, de hetlyke hanyagságról tanuskodott: rövid, bronzszínű kötötös volt rajta, melyet ő előtte valószínűleg ura viselt, rózsaszínű nyakkendő és fekete bársony sapkát, melyet homlokán csaknem szeméig lezuhott.

Fehér ingének kerek gallérja csaknem füléig ért, kézelői mondhatni félig-eltakarták vörhőnyeges ujjait, melyeken ezüst és arany gyűrűt viselt.

Vörös, kevély arca azon ábrázatok közé tartozott, mely a mint észrevehettem, az embert mindig felbosszantani szokta, a nőknek azonban, sajnos, gyakran tetszik. Ugy létszött, hogy durva vonásának szándékosan igyekezett unalmas kifejezést kölcsönözni; felette kicsiny, szürke szemével folyvást pislogott, homlokára ráuczoktat éroitelteit, ajkait lecsüggeszté, ásitozott s kezeivel hajában turkált, ... egyszerű, kiálthatatlanná téve magát. E magaviseletét azonnal felveté, mihelyt a várakozó pór leányt megpillantá; lassan, csoszogva közeledett, míg végre ott állott a leány előtt, kezeivel kabátja zsebében, s midőn a szegény leányt, alig-érdemesítette egy-utó pillantással, egy unalmas mozdulatot téve leereszkedett a földre.

Régen itt vagy már? kezdé meg a társalgást, tekintetét a másik oldalra irányozva, miközben lábait hímblatta.

is az elvi tekintetek megóvása szempontjából rendszeresítettnek egy közös kormányzó állás. Továbbá a magyar nemzeti bank névre szóló részvényeket bocsátana a vi kikötéssel, hogy jegyzésére csakis szorosan vet beföldiek bocsátatának, ily módon eleje vétetnek a külföldi befolyásnak.

Ehez aztán nem kellene más, mint hogy ama „közös kormányzó állásra neveztessek ki — Lónyai.

És az osztrák pénzügyér De-Preis nagy kegyesen válaszolja Széllnek, hogy az ügy ily hírtelen történendő megoldását nem tartja célszerűnek, s a magyar bank metaláni felállításából származhatók károka és hátrányokra való tekintetből, miután neki (De-Preisnek) Magyarország sorsa szintén szíven fekszik (oh a lekem.) nem óhajtja azt, hogy az osztrák nemzeti bankkal való végleges szakítás folytán előrelátható hitelcsökkenés valóban bekövetkezzék, — kéri tehát a magyar pénzügyminisztert, hogy állílván a magyar bank felállításának elvétől és ez elv successive történendő keresztülvételének szándékától, adna neki (t. i. De-Preisnek) írásbeli felhatalmazást arra nézve, hogy ő az osztrák nemzeti bank s a magyar kormány ujabb szabadsámi szerződés megkötésébe iránt a szükséges lépéseket megtehesse, természetesen azon kikötés mellett, hogy az osztrák nemzeti bank az eddigieknél sokkal jutányosabb és méltányosabb feltételek mellett akkor is oly összegeket bocsásson Magyarországra, illetőleg a magyar kormány rendelkezésére, a mikor és a mennyit ez utóbbi szükségesnek fog találni.

Látod, kedves magyarom, mily atyailag gondoskodnak rólád Bécsben. Csak figyellelme olvasd át ezt.

És ha megértetted jól a bécsi jóakaratot, s még továbbra is báványozod a közönséget, akkor hagyd ki ezután mindennapi imádságodból ama részt: „Szabadíts meg a gonosztól.”

A magyar fővárosból. A budapesti gabona csarnokban gabonakiállítás rendeznek. Budapestven van 460 orvos, 158 sebész, 10 fogorvos, 42 állatorvos, 30 gyógyszerész s 272 baba. A nyelvészeti társaság aug. 6-án a szokott helyen gyűlést tart. Az egyiptomi alkirály a belügyérhez a vizkorsókat javára 17,000 frot küldött. A honvédménáz javára a balasi takarékpénztár 3500 frot küldött. A Petöfi-szobor bizottság Huszár Adóffil szerződést kötött, mely szerint Huszár a szuorot Izsó fel fogása szerint fogja készíteni. — A szobor 9' magas lesz s Huszár 6500 frt tiszteletdíjat kap. A kerpesi uton a m. k. államvasut egy indóházat épít, melyre 1,600,000 fnt van utalványozva. „Buda halálát” Arany e remek költeményét, Sturm Albert németre lefordította. „A Magyar Tanügy” részvét hiánya miatt megszűnt.

Vidék.

A „Debreczen” levelezése. — H.-Szoboszló augusztus 1.

Az országos közvélemény itélőszéke előtt örömmel tudatom becses lapjában, miszerint a h.-szoboszlói segélygyűző ifju H. Fekete Péter ismert bünténye azon módon (mint a debreczeni pap hivatalnak egyik közege által elkövetett ismeretes ügy is) vizsgálót alatt áll, — és pedig a helybeli járásbíróaság előtt.

A mint tudjuk, P a k s József ur fele is törvényesabba uton, mint vizsgáló bíró, felüggesztette a nevezett urat vakmerő botrányos tetteire — hivatalától, s a tanakot szakavatottan, részrehajlatlanul halgaltja ki.

Nagy reményünk van az igazságszolgáltatáshoz, mivel tudjuk azt, hogy a debreczeni írtk. trvszák törvényes és igazságos ítélete fogja eldönteni.

A leány nem tudott azonnal feleletet adni. — Oh igen! Viktor, felelt végre alig hallható hangon.

Ah! (szólt az ifju, s levevő fővegét, kezeit méltóságosabban emelé hajához, körültekintett s ismét feltevé papkáját.) — És csaknem elfeledtem volna ide jönni. Mert, látod az eső is esik. (Ismét ásitott.) Annyira dolgom, hogy alig győzöm... nem tudom mikor végezhetem be, és az ország mindinkább tárelmetlen kezd lenni. Holnap utazunk...

Holnap? kiáltott a fiatal leány, s megrettenve tekintett fel az ifjura.

Holnap... nos, nos, kérlek, szakítád meg bosszusán, midőn látta, hogy a leány egész teste remegett, s jejét lehajtá; — Kérlek Akulina, ne sírjál. Tudod, hogy azt nem szenvedhetem; (e szavaknál lenéző pillantást vetett a leányra.) Ha te így kezdted, akkor azonnal elmelegyek. Minő esztelenség már ez!

Nem fogok, nem fogok sírni, szólt Akulina gyorsan, könnyeit erővel visszafojtva. — Ön tehát holnap utazik? folytatá rövid halgatás után. És isten tudja mikor látom önt ismét, Viktor?

(Folyt. köv.)

